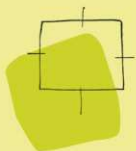

**Advies Natuurwaarden Stevensstraat-
Oost te Moordrecht**

BügelHajema

Plek voor ideeën

Advies Natuurwaarden Stevensstraat- Oost te Moordrecht

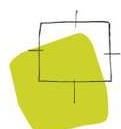
Inhoud

Rapport en bijlagen

Aangevuld en geactualiseerd
d.d. 23 november 2009

18 juni 2009

Projectnummer 154.00.02.43.00

Ideeën voor een plek

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	5
1.1	Aanleiding onderzoek	5
1.2	Soortenbescherming	5
1.3	Gebiedsbescherming	5
2	Inleiding	7
2.1	Procedure	7
2.2	Soortenbescherming	7
2.3	Gebiedsbescherming	8
3	Beschrijving van het plangebied en het voornemen	11
4	Natuurwaarden	15
4.1	Beschermde gebieden	15
4.2	Soortenonderzoek	16
4.2.1	Vaatplanten	18
4.2.2	Zoogdieren - vleermuizen	18
4.2.3	Zoogdieren - overige	19
4.2.4	Vogels	20
4.2.5	Amfibieën	21
4.2.6	Reptielen	23
4.2.7	Vissen	23
4.2.8	Dagvlinders	23
4.2.9	Libellen	24
4.2.10	Overige ongewervelde soorten	25
5	Conclusie	27
5.1	Gebiedsbescherming	27
5.2	Soortenbescherming	27
6	Bronnen	31
6.1	Veldbezoek	31
6.2	Media	31
6.3	Literatuur	31

Bijlagen

S a m e n v a t t i n g

1.1

Aanleiding onderzoek

Er bestaan plannen om in de Stevensstraat te Moordrecht woonhuizen te slopen en nieuwbouw te realiseren. In het kader van de Flora- en faunawet is een onderzoek uitgevoerd naar de aanwezige natuurwaarden in het gebied. Tevens is gekeken naar de effecten op beschermde gebieden in de omgeving.

1.2

Soortenbescherming

Voor de in het kader van de Flora- en faunawet relevante soortengroepen is in tabel A aangegeven of mogelijk verbodsovertredingen worden verwacht en welke vervolgstap dient te worden genomen.

Tabel A. Verbodsovertredingen en vervolgstappen beschermde soorten Flora- en faunawet.

Soortengroep	Verbodsovertreding van beschermde soorten in het plangebied	Vervolgstep
Vaatplanten	-	-
Vleermuizen	-	-
Overige zoogdieren	Egel en rosse woelmuis	Geen, vrijstelling
Vogels	Enkele algemene broedvogels	Geen, indien bij de werkzaamheden rekening wordt gehouden met het broedseizoen
Amfibieën	Gewone pad, bruine kikker, bastaardkikker en kleine watersalamander	Geen, vrijstelling
Reptielen	-	-
Vissen	-	-
Dagvlinders	-	-
Libellen	-	-
Overige soorten	-	-

1.3

Gebiedsbescherming

Beschermde gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur liggen op een voldoende afstand van het plangebied, zodat gezien de aard van de ingrepen geen negatieve effecten zijn te verwachten. Voor deze activiteit is daarom geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig.

De activiteit is op het punt van de gebiedsbescherming van de Ecologische Hoofdstructuur niet in strijd met het Streekplan Zuid-Holland Oost. Op beide punten is het aan het bevoegd gezag, het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid- Holland, deze visie te bevestigen.

Inleiding

2

2.1

Procedure

Ten behoeve van de procedure voor de partiële herziening van de Stevensstraat te Moordrecht in de gemeente Moordrecht is het, in het kader van de Flora- en faunawet en conform artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), noodzakelijk een onderzoek uit te voeren naar de aanwezige natuurwaarden in het gebied (soortenbescherming en gebiedsbescherming).

2.2

Soortenbescherming

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Het soortenbeleid uit de Vogelrichtlijn van 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992 van de Europese Unie is hiermee in de nationale wetgeving verwerkt.

Achter de Flora- en faunawet staat het idee van de zorgplicht voor in het wild levende dieren en planten (zowel beschermde als onbeschermde) en hun leefomgeving. Die zorgplicht houdt in ieder geval in dat iedereen die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen heeft voor flora of fauna, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten. Diegene moet alle maatregelen nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verwacht om die nadelige gevolgen te voorkomen, zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken (artikel 2).

ZORGPLICHT

Volgens de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde planten te verwijderen of te beschadigen (artikel 8), beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen (artikel 9) of opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen te beschadigen (artikel 11). Ook het rapen of beschadigen van eieren van beschermde dieren is verboden (artikel 12).

Beschermde zijn de inheemse zoogdieren (met uitzondering van huismuis, bruine rat en zwarte rat), alle inheemse vogels, amfibieën en reptielen, sommige planten, vissen, vlinders, libellen, kevers en mieren en rivierkreeft, wijngaardslak en Bataafse stroommossel. Deze soorten zijn vermeld op lijsten die zijn gebaseerd op het Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. De verboden in de artikelen 9, 10 en 11 gelden niet voor mol, bosmuis en veldmuis. Ook gelden ze niet voor huisspitsmuis als deze zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindt.

SOORTENBESCHERMING

Op 23 februari 2005 is de AMvB 2004 betreffende artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Deze AMvB deelt de in Nederland beschermde soorten in drie beschermingsregimes in. In de 'Lijst van alle soorten beschermd onder de Flora- en faunawet' worden de soorten ingedeeld in tabellen (zie ook bijlage 6).

- Algemene soorten (in dit rapport aangegeven als 'soorten in tabel 1'). Voor deze soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen vrijstelling voor de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet.
- Overige soorten (in dit rapport aangegeven als 'soorten in tabel 2'). Voor overige soorten en vogelsoorten geldt eveneens een vrijstelling bij ruimtelijke activiteiten, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode. Zolang geen gedragscode is opgesteld, moet voor verstoring van de soorten uit tabel 2 ontheffing worden aangevraagd.
- Strikt beschermde soorten. Bijlage 1-soorten van de AMvB 2004 en bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn (in dit rapport aangegeven als 'soorten in tabel 3'). Voor deze soorten geldt in principe geen vrijstelling. Voor verstoring van deze soorten en van vogels kan slechts onder bepaalde voorwaarden ontheffing worden verleend.

HABITAT

De Flora- en faunawet beschermt individuele exemplaren van een soort en vaste rust- en verblijfplaatsen van diersoorten. Voor een goede instandhouding van een diersoort is echter ook behoud van foerageergebied en migratieroutes nodig. Dat wordt in dit rapport ook meegewogen.

Deze aspecten worden in de nieuwe interne handleiding van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ook overwogen bij de besluitvorming over ontheffingverlening.

RODE LIJST

In dit rapport wordt tevens aandacht geschonken aan soorten van de Rode lijst. Hierop staan Nederlandse soorten die bijzondere aandacht nodig hebben. Deze soorten worden bedreigd, zijn zeldzaam of erg kwetsbaar of nemen sterk in aantal af (zie bijlage 5). De Rode lijsten zijn officieel door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vastgesteld. Veel rode lijstsoorten (vooral planten) worden echter niet door de Flora- en faunawet beschermd en hebben daardoor geen duidelijke juridische status.

2.3

Gebiedsbescherming

Naast het soortenbeleid uit de Europese Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) moet op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) ook aandacht worden besteed aan beschermde natuurgebieden uit deze regelgeving. Dit is uitgewerkt in het Natura 2000-beleid. Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie die worden beschermd

op grond van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten precies moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan. In het kader van de Vogelrichtlijn zijn speciale beschermingszones aangewezen ter bescherming van vogelsoorten vermeld in bijlage I van deze richtlijn, van trekvogels op de Nederlandse Rode lijst en van hun habitatten. Deze aanwijzing is in Nederland nagenoeg voltooid. In het kader van de Habitatrichtlijn zijn speciale beschermingszones aangemeld bij de Europese Commissie ter bescherming van leefgebieden vermeld in bijlage I en van planten- en diersoorten vermeld in bijlage II van deze richtlijn. Alle gebieden die zich kwalificeren voor aanmelding zijn op grond van de genoemde richtlijnen beschermd alsof ze al zijn aangewezen.

Onder de oude Natuurbeschermingswet 1967 vielen twee typen gebieden: nationale en beschermde natuurmonumenten en gebieden die de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft aangewezen ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen. Per 1 oktober 2005 vallen de Natura 2000-gebieden samen met de twee hiervoor staande typen gebieden onder de Natuurbeschermingswet 1998. Daar waar de beschermde natuurmonumenten samenvallen met een Natura 2000-gebied, verliest het gebied zijn status als beschermd natuurmonument. Voor ingrepen in of in de omgeving van een dergelijk gebied moet door middel van een vooroverleg tussen het bevoegd gezag en de initiatiefnemer worden ingeschat of er een kans is op een significant negatief effect. Wanneer geen wetenschappelijke zekerheid is dat er geen significant negatief effect is, moet een passende beoordeling worden uitgevoerd. Indien er mogelijk wel een negatief effect is, maar dit zeker niet significant is, moet een verslechterings- en verstoringstoets worden uitgevoerd. Voor beide toetsen moet de initiatiefnemer de gegevens aanleveren in de vorm van een Natuurbeschermingswetrapport. Het bevoegd gezag toetst deze rapportage op verzoek van de initiatiefnemer. Dit is bijna altijd het college van Gedeputeerde Staten van de provincie. In beginsel verleent het bevoegd gezag alleen een vergunning als zekerheid is verkregen dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast.

NATUURBESCHERMINGS-
WET

Voor alle gebieden geldt dat ruimtelijke ontwikkelingen worden getoetst aan de vigerende aanwijzingsbesluiten. Dit zijn vaak nog de aanwijzingen als Vogelrichtlijngebied, als beschermd natuurmonument of Staatsnatuurmonument of de aanmelding en voorlopige aanwijzing als Habitatrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelstellingen zijn of worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. In het aanwijzingsbesluit en het beheerplan staat vanwege welke soorten en habitatten en om welke reden het gebied is of wordt aangewezen. Deze instandhoudingsdoelstellingen van een gebied mogen niet worden geschaad en in de toekomst aan te wijzen instandhoudingsdoelen mogen niet onmogelijk worden gemaakt.

De aanwijzingsbesluiten voor Natura 2000-gebieden zijn echter ten tijde van het schrijven van dit rapport nog niet voor alle gebieden klaar. In 2006 zijn 119 gebieden (eerste tranche en Waddentranche) voor aanwijzing in procedure

gebracht. De conceptaanwijzingsprocedure voor 29 van de resterende gebieden is in september 2008 gestart. In het voorjaar van 2009 zijn bovendien delen van de Noordzee in concept aangewezen. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft op 24 september 2009 de conceptaanwijzing van nog eens 11 Natura 2000-gebieden gestart. Het gaat om de gebieden Lauwersmeer, Bargerveen, Rottige Meenthe en Brandemeer, Stelkampsveld, Korenburgerveen, Binnenveld, Lingegebied en Diefdijk-Zuid, De Wilck, Biesbosch, Bunder- en Elsoërbos en Drentsche Aa-gebied.

De minister heeft op 19 februari 2008 de eerste drie en op 25 februari 2009 de volgende zeven gebieden definitief aangewezen. Uit de eerste tranche zijn de gebieden Voornes Duin, Duinen Goeree en Kwade Hoek en Voordelta en uit de Waddentranche zijn de gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Vlieland, Duinen Terschelling, Duinen Ameland, Duinen Schiermonnikoog en Noordzeekustzone aangewezen. Op 10 september 2009 zijn ook de gebieden Witterveld, Engbertsdijkerven, Arkemheen, Deurnsche Peel en Mariapeel en Groote Peel aangewezen. Per 1 september 2009 is voor ruim 80 van de 168 gebieden een conceptbeheerplan beschikbaar. Voor alle gebieden zou de definitieve aanwijzing eind 2010 van kracht moeten zijn. Voorlopig wordt daarom, voor het overgrote deel van de gebieden, mede getoetst aan de bestaande gebiedsdocumenten of conceptaanwijzingsbesluiten.

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

De Ecologische Hoofdstructuur uit de Nota Ruimte (Regeringsbeslissing 2006) en het Streekplan Zuid-Holland Oost geniet een vergelijkbare bescherming. Ingrepen bij deze gebieden worden door het bevoegd gezag, het college van Gedeputeerde Staten van de provincie, getoetst bij een ruimtelijke procedure. De Ecologische Hoofdstructuur mag niet worden aangetast. Aantasting wordt alleen verdedigbaar geacht als aantoonbaar is dat het project van groot openbaar belang is en er geen redelijk alternatief bestaat. Hier geldt het zogenaamde 'nee, tenzij'-principe. De aantasting moet zoveel mogelijk worden gemitigeerd. Restschade moet worden gecompenseerd.

In juli 2007 is door het Rijk en de provincies het beleidskader Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS uitgegeven. Met dit beleidskader kan maatwerk worden geboden. In het beleidskader wordt onder andere een beoordelingskader gegeven (significantie) en wordt aangegeven dat ook externe werking een expliciet te beoordelen effect is.

B e s c h r i j v i n g v a n h e t p l a n g e b i e d e n h e t v o o r n e m e n

3

De woningen in het plangebied zijn rond 1920 gebouwd in een voormalige pol-
der. Dit is een van de eerste bebouwingen geweest aan de westzijde van de
ringvaart in Moordrecht. Tot die tijd was Moordrecht gelegen tussen de Hol-
landse IJssel en de ringvaart.

HISTORIE

Aan het begin van de Stevensstraat zijn later een aantal nieuwe rijtjeswonin-
gen gerealiseerd; deze staan buiten het plangebied. In de periode tussen 1990
en 2003 is ten noorden van het plangebied een nieuwe woonwijk gerealiseerd.

Het plangebied omvat een deel van de woonpercelen aan de Stevensstraat.
Deze straat loopt van zuidwest naar noordoost en is gelegen in een woonwijk
in het westen van Moordrecht. Figuur 1 geeft een overzicht van de ligging van
het plangebied.

HUIDIGE SITUATIE

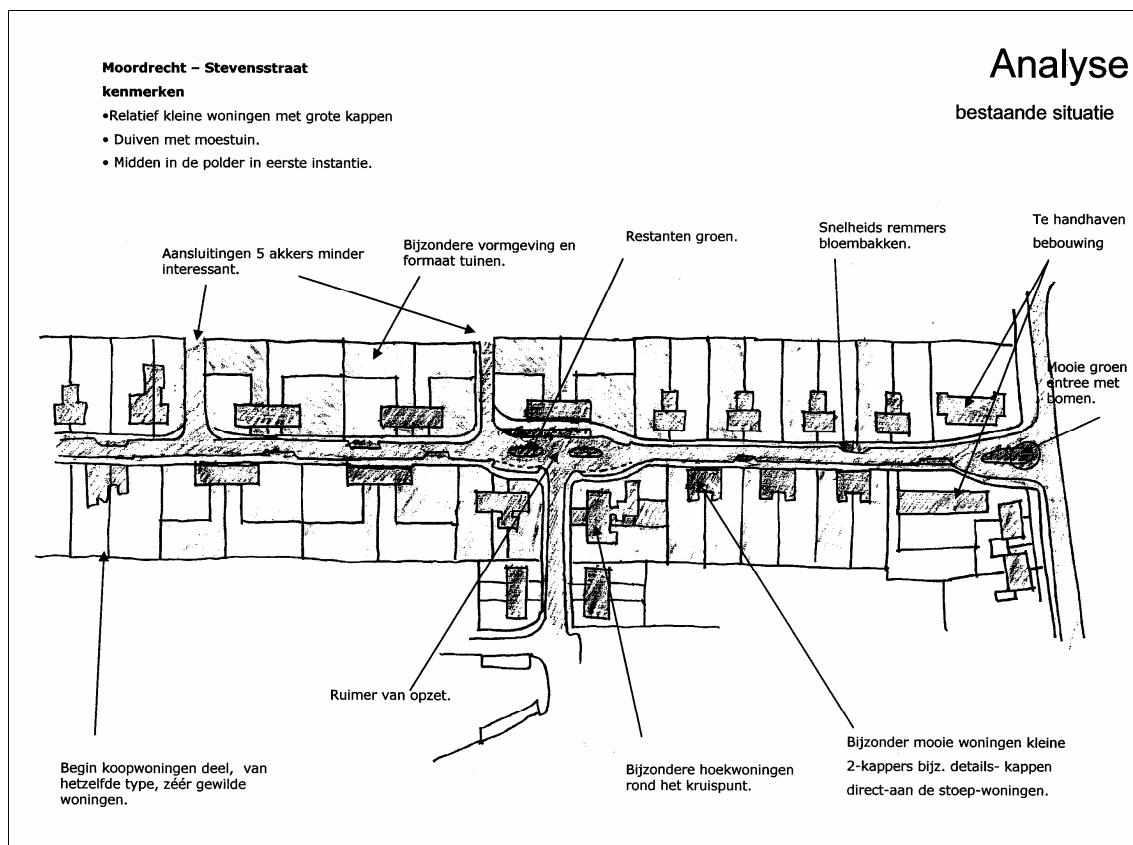
Het plangebied grenst aan de westzijde aan de tuinen van achterliggende wo-
ningen. In het midden van het plangebied ligt een zijstraat, de Schaepmans-
straat.

De woningen in het oostelijke deel van de Stevensstraat (huisnummers 1 tot en
met 40), inclusief het blokje aan de Schaepmanstraat (huisnummers 2 en 4)
zijn eigendom van Woningbouwvereniging Moordrecht. De woningen zijn klein-
schalig, bestaan overwegend uit één bouwlaag met een hoge kap en bevinden
zich op royale percelen met vaak veel erfbebouwing (zie figuur 1).

In het oostelijke deel van de Stevensstraat staan twee- en in het midden drie-
onder-één-kapwoningen. Van de verderop gelegen vier-onder-één-kapwoningen
worden de achtertuinen ontsloten door een brede oprit. Oorspronkelijk zullen
de grote tuinen zijn gebruikt als moestuin.

In het plangebied is opgaand groen aangeplant in plantenvakken. De planten-
vakken staan verspringend door de straat waardoor het verkeer wordt afge-
remd.

De straat maakt een enigszins vervallen indruk. De bestrating en sommige hui-
zen zijn verzakt en vertonen gerepareerde scheuren. Ook staan er kapotte en
scheve diamantkoppaaltjes.

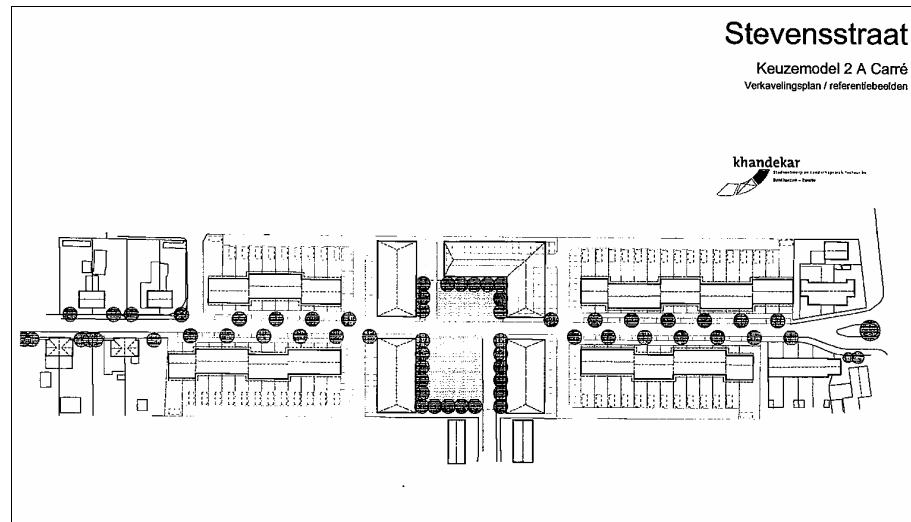
Figuur 1 - een schets van de huidige situatie. De grootte van de percelen valt daarbij op

Stevensstraat richting het noordoosten

Zowel ten westen als ten oosten van het plangebied blijven woningen staan die in particuliere handen zijn. Die woningen maken geen deel uit van het op te stellen bestemmingsplan. Op deze huizen blijven de bepalingen van het bestemmingsplan Moordrecht-West (2006) van toepassing.

Figuur 3 geeft een overzicht van de plannen. Een groot verschil met de huidige situatie is de intensivering van de woonfunctie en de daarmee gepaard gaande verkleining van de percelen.

Figuur 3 - Inrichtingsschets van de te realiseren nieuwbouw

Natuurwaarden

4

4.1

Beschermde gebieden

Het plangebied is geen onderdeel van een gebied uit de Natuurbeschermingswet 1998. De dichtstbijzijnde gebieden hieruit zijn de Reeuwijkse plassen op een afstand van 8 km en Kinderdijk op een afstand van 11 km. Tussen het plangebied en de Reeuwijkse plassen ligt Gouda. Kinderdijk is van het plangebied gescheiden door grasland, bebouwing in de Lek en de Hollandse IJssel.

Het plangebied is geen onderdeel van een gebied uit de Ecologische Hoofdstructuur. Het dichtstbijzijnde gebied ligt op een afstand van 550 m. Tussen het plangebied en het beschermde gebied ligt de ringvaart en de oude dorpskern van Moordrecht.

Op ruim 1,5 km van het plangebied en ten westen van Moordrecht loopt een groene verbindingszone langs gegraven watergangen tussen twee gebieden uit de Ecologische Hoofdstructuur.

INVENTARISATIE

Figuur 4 - Ecologische Hoofdstructuurgebieden (groen) binnen een straal van 3 km rond het plangebied (roze ster), bron: http://geo.zuid-holland.nl/geoloket/kaart_pehs.html

EFFECTEN	Beschermde gebieden liggen op voldoende afstand van het plangebied en zijn hiervan bovendien gescheiden door bebouwing en infrastructuur. Gezien de aard van de ingrepen zijn geen negatieve effecten te verwachten. Voor deze activiteit is daarom geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig. Dit kan in het kader van de oriëntatiefase worden bevestigd door deze rapportage voor te leggen aan vertegenwoordigers van het bevoegd gezag. De activiteit zal op het punt van de gebiedsbescherming van de Ecologische Hoofdstructuur door het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland waarschijnlijk worden beoordeeld als niet in strijd met het Streekplan Zuid-Holland Oost, de (ontwerp)streekplanwijziging (maart 2009) en het beleidskader 'Spelregels EHS' (mei 2007). Dit kan in een vooroverleg worden bevestigd door deze rapportage voor te leggen aan vertegenwoordigers van het bevoegd gezag.
4.2 Soortenonderzoek	
LIGGING	Het plangebied ligt in het kilometerhok¹ 105-444 en in uurhok¹ 38-22. Figuur 2 geeft een overzicht van het plangebied en de omliggende kilometerhokken.
BESTAANDE INFORMATIE	Voor het soortenonderzoek zijn gegevens gebruikt van Het Natuurloket² (zie tabel B). Daarnaast zijn per uurhok waarnemingen verzameld uit de landelijke en provinciale soortenatlassen voor zoogdieren, vleermuizen en broedvogels. De verspreidingsgegevens van reptielen en amfibieën zijn afkomstig uit het Waarnemingenoverzicht 2006 van Stichting RAVON. De verspreidingsgegevens van dagvlinders en libellen zijn afkomstig uit het Waarnemingenverslag 2007 'Dagvlinders, libellen en sprinkhanen' van EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Enkele verspreidingsgegevens van de hiervoor genoemde bronnen berusten voor een deel op dezelfde waarnemingen. Het verschil tussen deze bronnen ligt in de schaal van weergave en de waarnemingsperiode. De gebruikte gegevens zijn opgenomen in de bijlagen.

¹ Een kilometerhok is een vastgelegd gebied van 1 km bij 1 km. De Topografische Dienst heeft deze hokken ingevoerd als rasterverdeling voor het tekenen van de topografische kaarten van Nederland. Een uurhok is een gebied van 5 km bij 5 km gebaseerd op diezelfde verdeling.

² Het Natuurloket is een onafhankelijke informatiemakelaar die gegevens over beschermde soorten toegankelijk maakt. Deze gegevens zijn afkomstig uit de databanken van talloze organisaties, verenigd in de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna (VOFF). Het Natuurloket bezit zelf geen gegevens. Het Natuurloket is een initiatief van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de organisaties binnen de VOFF (www.natuurloket.nl).

De gegevens die staan geregistreerd per kilometerhok of per uurhok zijn niet rechtstreeks tot het te onderzoeken plangebied te herleiden. Voor de interpretatie van deze gegevens is ecologische veldkennis noodzakelijk.

Tabel B. Opgave van Het Natuurloket (d.d. 14 april 2009)

Rapportage voor kilometerhok X:105 / Y:444								
Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten						niet	-	1975-1990
Mossen						niet		1997-2007
Korstmossen					1	matig	51-100%	1992-2007
Paddestoelen						niet		1992-2007
Zoogdieren	3	3		3		redelijk	51-100%	1997-2007
Broedvogels						niet		1996-2007
Watervogels						goed	0%	96/97-06/07
Reptielen						niet		1992-2007
Amfibieën	1					slecht		1992-2007
Vissen		3		3	2	goed	0%	1992-2007
Dagvlinders						slecht		1998-2008
Nachtvlinders						niet		1980-2008
Libellen						goed		1993-2007
Sprinkhanen					1	redelijk	11-25%	1993-2007
Overige ongewervelden						slecht		1993-2007

Legenda

FF1 = Flora- en faunawet lijst 1 (vrijstelling)

FF23 = Flora- en faunawet lijst 2 + 3 (streng beschermd)

Hrl = Habitatrichtlijn (alleen bijlage 2 en 4)

RL = Rode lijst

Volledigheid

Hiermee wordt aangegeven of op basis van de gebrachte bezoeken een volledig overzicht is te verwachten van de soorten van de betreffende soortengroep.

Detail

Met dit percentage wordt aangegeven welk aandeel van alle van dit kilometerhok beschikbare gegevens van rode lijstsoorten en wettelijk beschermde soorten ook informatie op detailniveau (tenminste op 100m. nauwkeurig) beschikbaar is.

Actualiteit

Per soortengroep is aangegeven uit welke periode de gegevens zijn opgenomen.

Donkergrijsint

Niet van toepassing.

Het plangebied is eind april 2009 bezocht om een indruk te krijgen van het plangebied, de omgeving en de voorkomende flora en fauna (zie paragraaf 6.1). Aansluitend is in het seizoen van 2009 nader vleermuizenonderzoek uitgevoerd. Met behulp van de kennis over leefgebieden van soorten, de indruk die van het plangebied is verkregen en de beschikbare gegevens, is van alle soortengroepen een voldoende beeld ontstaan over het voorkomen van de soorten in het plangebied.

VELDWERK

4.2.1

Vaatplanten

GEGEVENS	Volgens de opgave van Het Natuurloket is het betreffende kilometerhok niet onderzocht op het voorkomen van vaatplanten. Desondanks geeft het veldbezoek een voldoende beeld voor dit onderzoek.
INVENTARISATIE	Het plangebied is een stedelijk gebied en in grote mate verhard. In de plantenvakken zijn bomen, zoals rode paardenkastanje, aangeplant. De ondergroei bestaat onder andere uit klimop, kweeappel, kleine maagdenpalm (weliswaar een tabel 1-soort, maar hier aangeplant) en zenegroen. Het omliggende gebied bestaat uit polder waar nauwelijks een kenmerkende natuurlijke plantengroei voorkomt. De bodem in het plangebied bestaat uit veen met een kleilaag. Bovendien kunnen aan de tuinen tuinaarde en exoten of niet gebiedseigen variëteiten zijn toegevoegd. Dit samen maakt dat de grond in het plangebied voedselrijk is en ongeschikt voor schrale grondminnende soorten. Vorenstaande factoren maken het onwaarschijnlijk dat zich in de plantenvakken of de verwaarloosde tuinen natuurlijke beschermde plantensoorten hebben gevestigd. Er zijn geen ontheffingsplichtige soorten binnen het plangebied waargenomen; deze worden gezien de aard van het plangebied ook niet verwacht.
EFFECTEN	Als gevolg van de ontwikkelingen in het plangebied gaan geen beschermde plantensoorten verloren.

4.2.2

Zoogdieren - vleermuizen

GEGEVENS	Volgens de opgave van Het Natuurloket is het kilometerhok in de periode van 1997 tot en met 2007 redelijk onderzocht op het voorkomen van zoogdieren. De waargenomen soorten zijn alle bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn en betreffen alle zeer waarschijnlijk vleermuizen. Overige gegevens zijn afkomstig uit de landelijke vleermuizenatlas. Deze atlas heeft de verspreiding van vleermuissoorten in de periode van 1985 tot 1994 in kaart gebracht op basis van uurhokken. Deze gegevens zijn globaal, onvolledig en verouderd en geven daardoor een onvoldoende beeld van de voorkomende vleermuizen en de gebiedsfuncties. Naast de landelijke atlas is ook de werkatlas Verspreiding Zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008 geraadpleegd. Deze werkatlas geeft de verspreiding van vleermuizen in de periode van 2000 tot en met 2008 weer op basis van kilometerhokken en uurhokken. De gegevens zijn vrij recent en volledig, maar zijn deels erg globaal. Deze gegevens geven in combinatie met het aanvullend vleermuizenonderzoek een goed beeld van de voorkomende vleermuizen en de aanwezige gebiedsfuncties.
INVENTARISATIE	Volgens de werkatlas komen in het kilometerhok de volgende vleermuissoorten voor: meervleermuis, gewone dwergvleermuis en de rode lijstsoort laatvlieger.

In het uurhok komen daarnaast baardvleermuis en ruige dwergvleermuis voor. Alle vleermuizen staan in tabel 3 van de AMvB en in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vallen hiermee in het zwaarste beschermingsregime.

Het voorkomen van baardvleermuis is uit te sluiten, omdat de bomen in het plangebied niet geschikt zijn als verblijfplaats. De overige vier soorten zijn gebouwbewoners en kunnen verblijfplaatsen hebben in het plangebied.

Om een goed beeld te krijgen van eventuele verblijfplaatsen in de woningen zijn in de periode van april tot en met september 2009 vijf avondbezoeken uitgevoerd. Het volledige aanvullende onderzoek is als notitie aan de bijlagen toegevoegd (zie bijlage 7). Uit het aanvullend onderzoek blijkt dat in de bebouwing geen verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen aanwezig zijn. Het plangebied behoort tot het foerageergebied (jachtgebied) van gewone dwergvleermuis. Laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis zijn af en toe waargenomen. Voor deze drie soorten is het plangebied geen belangrijk onderdeel van het foerageergebied. Van een vaste vliegroute van een van de waargenomen soorten in het plangebied is geen sprake.

AANVULLEND ONDERZOEK

Aangezien er geen verblijfplaatsen zijn vastgesteld in het plangebied, het plangebied geen onderdeel uitmaakt van een vaste vliegroute en het plangebied van lage waarde is voor de waargenomen foeragerende laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis worden geen negatieve effecten op deze soorten verwacht als gevolg van de geplande ontwikkelingen.

EFFECTEN

Voor gewone dwergvleermuis zal het plangebied tijdens de werkzaamheden minder geschikt zijn als foerageergebied. Na de bouw van de nieuwe woningen en inrichting van de tuinen kan het plangebied weer dienen als geschikt foerageergebied voor gewone dwergvleermuis en de overige voorkomende vleermuissoorten.

4.2.3

Zoogdieren - overige

Volgens de opgave van Het Natuurloket is het kilometerhok in de periode van 1997 tot en met 2007 redelijk onderzocht op het voorkomen van zoogdieren. De waargenomen streng beschermde soorten zijn alle bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn. Gezien het feit dat het plangebied midden in een woonwijk ligt, is het zeer waarschijnlijk dat het om vleermuizen gaat.

GEGEVENS

De gegevens zijn afkomstig uit de landelijke zoogdierenatlas. Deze atlas heeft de verspreiding van zoogdieren in de periode van 1970 tot 1988 in kaart gebracht op basis van uurhokken. Deze gegevens zijn redelijk verouderd globaal en onvolledig. Naast deze atlas is ook de werkatlas Verspreiding Zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008 geraadpleegd. Deze gegevens zijn vrij recent en volledig, maar soms globaal. Gezien de terreinomstandigheden geven de gegevens van beide atlassen in combinatie met het veldbezoek een voldoende beeld voor deze soortengroep.

INVENTARISATIE

Het Natuurloket maakt in het kilometerhok melding van drie tabel 1-soorten, drie tabel 2- of 3-soorten en drie soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Het gaat hierbij waarschijnlijk om drie vleermuizen en drie 'algemeen beschermde soorten'. Volgens de landelijke zoogdierenatlas komen in het uurhok 13 zoogdieren voor, waarvan tien tabel 1-soorten en drie niet beschermde soorten (zie bijlage 1). In de werkatlas staan nog drie niet in het uurhok vermelde zoogdieren genoemd die zijn waargenomen in het kilometerhok. Het gaat om egel, huisspitsmuis en Amerikaanse nerts. Hiervan zijn alleen egel en huisspitsmuis beschermd (tabel 1-soorten).

Daarnaast kan in het plangebied de tabel 1-soort bosmuis verblijven en de niet binnen het uurhok vermelde rosse woelmuis.

Bosmuis

Huismuis

EFFECTEN

Van de volgende tabel 1-soorten kunnen de verblijfplaatsen worden verstoord: huisspitsmuis, rosse woelmuis, bosmuis en egel. Hierbij kunnen enkele exemplaren worden gedood. Genoemde soorten zijn alle algemeen voorkomende soorten uit tabel 1, waarbij de ontwikkelingen geen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten. Deze soorten vallen onder de algehele vrijstelling. De verboden in de artikelen 9, 10 en 11 geldt niet voor bosmuis. Ook gelden ze niet voor huisspitsmuis als deze zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindt.

4.2.4

Vogels

GEGEVENS

Volgens Het Natuurloket is het kilometerhok niet onderzocht op het voorkomen van broedvogels in de periode van 1996 tot en met 2007. Het kilometerhok is goed onderzocht op het voorkomen van watervogels in de winterperiodes van 1996/1997 tot en met 2006/2007. In het plangebied zijn geen waarnemingen van watervogels bekend. De gebruikte verspreidingsgegevens van broedvogels zijn afkomstig uit de Atlas van de Nederlandse broedvogels. De gegevens voor deze atlas zijn verzameld in de periode van 1998 tot en met 2000 en worden op uurhokniveau weergegeven. Deze gegevens zijn redelijk recent en volledig, maar erg globaal. Gezien de terreinomstandigheden geven de bekende gegevens, in combinatie met het veldbezoek, een voldoende beeld van de soortengroep vogels.

In het uurhok zijn in totaal 91 soorten broedvogels waargenomen waaronder 28 rode lijstsoorten (zie bijlage 2). Tijdens het veldbezoek zijn alleen algemene vogels waargenomen, zoals merel, vink, roodborst en koolmees. Op Stevensstraat 23 bevindt zich een duiventil met een uitgebreide bezetting.

INVENTARISATIE

In de aanwezige begroeiing worden alleen verstoringsongevoelige soorten verwacht, zoals de waargenomen merel en koolmees.

Koolmees

Merel

Roodborst

Door de ligging in de bebouwde kom heeft het plangebied geen bijzondere waarde voor overwinterende ganzen en zwanen. In de huidige situatie is het plangebied 's winters interessant voor enkele foeragerende zangvogels die in het struweel vruchten, zaden of insecten eten. Er komen soorten voor als sijs, vink en mezensoorten.

OVERWINTERENDE VOGELS

Het plangebied vormt geen essentieel broedgebied voor de voorkomende soorten. Genoemde soorten kunnen genoeg soortgelijk biotoop in de nabije omgeving vinden.

EFFECTEN

Alle vogels (uitgezonderd exoten) zijn in het broedseizoen beschermd. Aangezien vogels onder andere in het opgaand groen tot broeden komen, dient tijdens de werkzaamheden rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Men kan er in dit plangebied van uitgaan dat geen verbodsbepalingen worden overtreden als buiten het broedseizoen wordt gewerkt of als voor het broedseizoen wordt begonnen en de werkzaamheden continu voortduren. Bij de tweede optie zal in ieder geval het te verwijderen opgaand groen en de te slopen bebouwing buiten het broedseizoen moeten zijn verwijderd. Als de werkzaamheden voor het broedseizoen worden gestart en continu voortduren, zullen broedvogels een rustigere broedplaats (op enige afstand) zoeken en niet door de werkzaamheden worden gestoord. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voor de meeste vogels geldt dat het broedseizoen van ongeveer 15 maart tot 15 juli duurt.

4.2.5

Amfibieën

Volgens Het Natuurloket is het betreffende kilometerhok slecht onderzocht op het voorkomen van amfibieën in de periode van 1992 tot en met 2007. Gedetailleerde gegevens zijn niet opgevraagd, omdat geen ontheffingsplichtige soor-

GEGEVENS

ten waargenomen zijn. Verder is het Waarnemingenoverzicht 2006 van de Stichting RAVON geraadpleegd. In het Waarnemingenoverzicht 2006 wordt de verspreiding van amfibieën in de periode van 1997 tot en met 2006 weergegeven op basis van uurhokken. De gegevens zijn vrij recent, maar zijn deels onvolledig en globaal. Gezien de aard van het plangebied, geeft het veldbezoek in combinatie met deze gegevens evenwel een voldoende beeld voor dit onderzoek.

INVENTARISATIE

In het uurhok zijn bruine kikker, bastaardkikker, meerkikker, gewone pad en rugstreeppad waargenomen en er wordt melding gemaakt van het groenekikkercomplex. Het groenekikkercomplex omvat poelkikker (tabel 3-soort), meerkikker (tabel 1-soort) en een kruising tussen beide soorten, bastaardkikker (tabel 1-soort). De laatste twee zijn ook waargenomen in het uurhok. De tabel 3-soort poelkikker is niet bekend in de omgeving van Moordrecht en wordt ook niet in het plangebied verwacht, omdat het een kritische soort is die houdt van voedselarm en schoon, het liefst stilstaand water in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden, in vennen, poelen en watergangen in hoogveengebieden en in uiterwaarden.

In het uurhok wordt melding gemaakt van de tabel 3-soort en tevens rode lijstsoort rugstreeppad. Rugstreeppad is een bewoner van zandige terreinen met een betrekkelijk hoge dynamiek, zoals duinen, uiterwaarden van de grote rivieren, opgespoten terreinen, heidevelden en akkers, maar kan ook op klei- en veengronden worden aangetroffen. Voor de voortplanting is de rugstreeppad afhankelijk van ondiepe wateren die vrij snel opwarmen. In het plangebied ontbreekt voldoende landbiotoop in de vorm van goed vergraafbare zandgronden. Het is niet uitgesloten, dat een enkel individu door het gebied zal trekken, maar de aanwezigheid van een vaste populatie lijkt uitgesloten.

Op enige afstand van het plangebied bevindt zich de ringvaart met voor amfibieën geschikte oevers.

In het plangebied zijn geen sloten aanwezig. Mogelijk bevindt zich in een enkele achtertuin een vijver. Hiermee is het plangebied geschikt als voortplantingsbiotoop voor algemene soorten, zoals bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander. Buiten het voortplantingsseizoen leeft bruine kikker op het land en overwintert in greppels of in holten of onder hout, onder boomwortels of onder stenen. Ook gewone pad en kleine watersalamander vertonen dit gedrag en leven mogelijk in het plangebied.

EFFECTEN

Wanneer de begroeiing wordt verwijderd en terreindelen worden vergraven, gaan mogelijk voortplantings-, rust- en overwinteringplaatsen van bruine kikker, bastaardkikker, kleine watersalamander en gewone pad verloren. Enkele exemplaren kunnen hierbij worden gedood. Het betreft hier algemeen voorkomende soorten uit tabel 1, waarbij de ontwikkelingen geen afbreuk doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling van de verboden bij ruimtelijke ontwikkelingen.

4.2.6

Reptielen

De verspreidingsgegevens zijn afkomstig van het Waarnemingenoverzicht 2006 van Stichting RAVON. Op deze kaarten is de verspreiding van reptielen in de periode van 1997 tot en met 2006 weergegeven op basis van uurhokken. De gegevens zijn globaal, maar recent en over het algemeen voor reptielen vrij volledig. De gegevens van het waarnemingenoverzicht geven in combinatie met het veldbezoek een voldoende beeld van deze soortengroep.

GEGEVENS

Over het algemeen bestaat het leefgebied van hagedissen en slangen uit ruige vegetatie die voldoende schuilmogelijkheden biedt en tevens voldoende open is om te kunnen zonnen, zoals overgangen tussen bos en heide en oude heidevelden. Ringslangen zijn gebonden aan waterrijke gebieden. Tabel 3-soort en tevens rode lijstsoort ringslang is waargenomen in het uurhok. Daar het plangebied geen water bevat, is het uitgesloten dat ringslang is gebonden aan het plangebied. Waarschijnlijk is ringslang waargenomen in waterrijke delen van het uurhok, zoals de Stolwijksche Boezem.

INVENTARISATIE

Er zullen geen negatieve effecten optreden op reptielen door de ontwikkelingen.

EFFECTEN

4.2.7

Vissen

Naast mogelijke vijvers komt er in het plangebied geen oppervlaktewater voor. Hierin zullen hooguit uitgezette vissen voorkomen, die niet zijn beschermd. Door de ontwikkelingen zullen geen negatieve effecten optreden op beschermde soorten of rode lijstsoorten.

4.2.8

Dagvlinders

Het Natuurloket geeft aan dat het kilometerhok slecht is onderzocht op het voorkomen van dagvlinders in periode van 1998 tot 2008. Beschermde soorten zijn niet waargenomen; derhalve zijn gedetailleerde gegevens niet opgevraagd. Verder is het Waarnemingenverslag 2007 'Dagvlinders, libellen en sprinkhanen' geraadpleegd. Dit waarnemingenverslag heeft de verspreiding van dagvlinders in de periode van 1990 tot 2006 weergegeven op basis van uurhokken. Deze gegevens zijn globaal, maar recent en lijken volledig. De bekende gegevens geven in combinatie met de terreingesteldheid, zoals deze is vastgesteld tijdens het veldbezoek, een voldoende beeld voor deze soortengroep.

GEGEVENS

Volgens het waarnemingenverslag komen in het uurhok 18 soorten dagvlinders voor, waaronder de tabel 3-soort en tevens rode lijstsoort rouwmantel (zie bijlage 3). De tabel 3-soort en tevens rode lijstsoort rouwmantel plant zich waarschijnlijk niet meer in Nederland voort, maar wordt nog wel jaarlijks waargenomen als zwerver uit omliggende landen. Het plangebied heeft geen

INVENTARISATIE

speciale waarde voor deze soort. Het plangebied heeft mogelijk waarde voor enkele algemeen voorkomende soorten van dorpen en steden, zoals dagpauwoog, atalanta en klein koolwitje.

Atalanta

Klein koolwitje

Dagpauwoog

EFFECTEN Door de ontwikkelingen zullen geen negatieve effecten optreden op beschermde soorten of rode lijstsoorten.

4.2.9

Libellen

GEGEVENS Het Natuurloket geeft aan dat het voorkomen van libellen goed is onderzocht in de periode van 1993 tot en met 2007. Aangezien geen beschermde soorten zijn waargenomen, zijn gedetailleerde soortengegevens niet opgevraagd. Verder is het Waarnemingenverslag 2007 'Dagvlinders, libellen en sprinkhanen' geraadpleegd. De gegevens van het waarnemingenverslag worden weergegeven op basis van uurhokken uit de periode van 1999 tot en met 2006. Deze gegevens zijn globaal, maar recent en lijken volledig. De gegevens geven in combinatie met de terreingesteldheid, zoals deze is vastgesteld tijdens het veldbezoek, een voldoende beeld voor deze soortengroep.

INVENTARISATIE Er zijn in het uurhok 23 soorten libellen waargenomen waarvan drie rode lijstsoorten waaronder één tabel 3-soort (zie bijlage 4). In het plangebied bevindt zich geen specifiek biotoop voor de waargenomen rode lijstsoorten. Ze hebben alle drie een voorkeur voor relatief schone stilstaande wateren met een goed ontwikkelde verlandingsvegetatie en/of oevervegetatie. Groene glazenmaker is bovendien afhankelijk van krabbenscheervelden die niet in het plangebied en omgeving aanwezig zijn.

In het plangebied is geen oppervlaktewater aanwezig dat kan dienen als voortplantingsbiotoop van libellen. In de directe omgeving zijn enkele sloten en vijvers aanwezig waarin algemene soorten, zoals lantaarntje en steenrode heidelibel, zich kunnen voortplanten. Deze algemene soorten kunnen boven de tuinen van het plangebied foerageren.

EFFECTEN Door de ontwikkelingen zullen geen negatieve effecten optreden op beschermde soorten of rode lijstsoorten.

4.2.10

Overige ongewervelde soorten

Binnen het plangebied worden gezien de aanwezige biotopen en het voorkomen in Nederland geen beschermde overige ongewervelde soorten verwacht. Door de ontwikkelingen binnen het plangebied zullen geen effecten op beschermde overige ongewervelde soorten optreden.

Conclusie

5

5.1

Gebiedsbescherming

Beschermde gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur liggen op voldoende afstand van het plangebied en zijn hiervan gescheiden door bebouwing en infrastructuur. Gezien de aard van de ingrepen zijn geen negatieve effecten te verwachten. Voor deze activiteit is daarom geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig. De activiteit is op het punt van de gebiedsbescherming van de Ecologische Hoofdstructuur niet in strijd met het Streekplan Zuid-Holland Oost.

Op beide punten is het aan het bevoegd gezag, het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, deze visie te bevestigen.

5.2

Soortenbescherming

Ten aanzien van de soortenbescherming zijn vijf aspecten (van belang in de verdere procedure) in acht genomen:

- nadere inventarisatie;
- niet bedreigde waarden;
- bescherming vogels;
- vrijgestelde soorten;
- ontheffingen.

Op basis van het veldbezoek en de overige gegevens is van alle soorten een voldoende beeld verkregen van het voorkomen in het plangebied.

NADERE INVENTARISATIE

Van de volgende soortengroepen worden geen verbodsbepalingen overtreden in het plangebied:

NIET BEDREIGDE WAARDEN

- vaatplanten;
- vleermuizen;
- reptielen;
- vissen;
- dagvlinders;
- libellen;
- overige ongewervelde soorten.

Alle vogelsoorten (uitgezonderd exoten) zijn beschermd. Er zijn in of in de omgeving van het plangebied geen permanent bewoonde nesten of belangrijke rust- of foerageergebieden van vogels aanwezig. Mogelijk broeden er enkele

BESCHERMING VOGELS

vrij algemeen voorkomende soorten in en rond het plangebied. Daarom kan men er in dit plangebied van uitgaan dat geen verbodsbepalingen worden overtreden als buiten het broedseizoen wordt gewerkt of de werkzaamheden voor het broedseizoen worden begonnen en continu voortduren. Als de werkzaamheden voor het broedseizoen worden gestart en continu voortduren, zullen broedvogels een rustigere broedplaats (op enige afstand) zoeken en niet door de werkzaamheden worden gestoord. Indien wordt gekozen voor de tweede optie moet al het opgaand groen en te slopen bebouwing ruim voor aanvang van het broedseizoen worden verwijderd.

De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voor de meeste vogels geldt dat het broedseizoen van ongeveer 15 maart tot 15 juli duurt.

In het plangebied is voor geen enkele soort de goede staat van instandhouding in het geding.

VRIJGESTELDE SOORTEN

In het plangebied komen enkele beschermde soorten voor in de groepen amfibieën en zoogdieren die worden verstoord door de werkzaamheden. Deze staan in tabel C. Voor deze soorten geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling voor of de artikelen 9 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor verstoring van deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. De verboden in de artikelen 9, 10 en 11 gelden niet voor bosmuis. Ook gelden ze niet voor huisspitsmuis als deze zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindt.

Tabel C. Soorten in het plangebied waarvoor een vrijstelling geldt

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Bastaardkikker	<i>Rana klepton esculenta</i>
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>

ONTHEFFINGEN

Uit het onderzoek blijkt dat er geen noodzaak is voor een ontheffingsaanvraag.

AANBEVELINGEN

Vleermuizen

Bij de bouw van de nieuwe woningen kan worden gedacht aan 'vleermuisvriendelijke' bouw, bijvoorbeeld met een toegankelijke (dubbele) spouw of ruimte onder het dak, vleermuispannen, -stenen of -kasten

Er moet een ecologische strategie worden opgenomen in het projectplan (moment van slopen, ecologische begeleiding, moment en aard van compensatie).

Vogels

De vogelpopulatie kan worden gestimuleerd door het aanbrengen van nestkasten, nesteldakpannen of neststenen in de beoogde nieuwbouw.

Vogelvide - huismus (bron: www.vogelbescherming.nl)

De vogelvide (huismussenbehuizing) is een voorziening aan de voet van het dak, bij de onderste rij dakpannen. Het ontwerp voldoet aan navolgende eisen:

- het past onder alle soorten pannen en op alle soorten pannendaken, zowel bestaande 'gordingkappen', 'foliekappen', 'scharnierkappen' en 'sporenkappen';
- het waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- het weert muizen en vogels op ongewenste plaatsen om vervuiling onder de dakbedekking tegen te gaan, terwijl de ventilatie onder het dak wordt bevorderd (Bouwbesluit 1992);
- duurzame oplossing die kan worden opgenomen in de professionele bouwwereld;
- eenvoudige oplossing die op een veilige manier door particulieren zelf is aan te brengen op bestaande daken.

Algemeen

Door bij de gebiedsinrichting mede rekening te houden met het behoud en bevorderen van natuurwaarden, kan een soepele ontheffingsprocedure worden bevorderd. Bij de ingrepen in het terrein moet zo worden gewerkt dat dieren kunnen vluchten naar andere gebieden.

Verder is het bevorderen beplanting met bloem-, bes- en zaaddragende inheemse soorten bevorderlijk voor insecten, waaronder vlinders, en vogels en daarmee voor de stand van andere vogelsoorten en vleermuizen.

B r o n n e n

6

6.1

Veldbezoek

Het gebied is op 28 april 2009 door mevrouw ing. M. Oudshoorn, mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab en de heer drs. R.G. Meijer bezocht om een indruk te krijgen van het terrein en het voorkomen van planten- en diersoorten. Er zijn hierbij plantensoorten genoteerd, maar verder geen volledige vegetatieopnamen gemaakt. Het was een zwaar bewolkte dag met een maximumtemperatuur van 14°C en een zwakke zuidoostenwind.

VERKENNEND VELDBEZOEK

Het plangebied is op vijf momenten in de periode van april tot en met september 2009 nader onderzocht op het voorkomen van vleermuizen in het plangebied (zie bijlage 7).

VELDBEZOEK VLEERMUIZEN

6.2

Media

- www.natuurloket.nl, overzicht recente en beschikbare gegevens van planten en dieren;
- www.ravon.nl, informatie over (verspreiding) van herpetofauna;
- www.bodemdata.nl, informatie over bodemsoorten;
- www.geo.zuid-holland.nl/geoloket/kaart_pehs.html.

6.3

Literatuur

- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, Zoogdieren van West-Europa, Stichting Uitgeverij KNNV en Vereniging Natuurmonumenten, Utrecht 1994.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht 1992.
- Mostert, K. en Willemsen, J., Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008, Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft 2008.
- Limpens, H., K. Mostert en W. Bongers, Atlas van de Nederlandse vleermuizen: Onderzoek naar verspreiding en ecologie, KNNV Uitgeverij, Utrecht 1997.

- Hustings, F., J.-W. Vergeer, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Atlas van de Nederlandse Broedvogels, Nederlandse fauna deel 5, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden 2002.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting, De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming, Nederlandse fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden 2006.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, De Nederlandse libellen (Odonata) - Nederlandse fauna deel 4, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden 2002.
- Waarnemingenverslag 2007 'Dagvlinders, libellen en sprinkhanen', EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

B i j l a g e n

1. Overige zoogdieren
2. Broedvogels
3. Vlinders
4. Libellen
5. Codes Rode lijst
6. Uitleg beschermingsregime
7. Rapportage vleermuizenonderzoek Stevensstraat te Moordrecht

Bijlage 1. Overige zoogdieren in het uurhok 38-22 in en rond het plangebied (atlas)

Nederlandse naam	Waarneming	Rode lijst	Beschermingsregime
Aardmuis	x		Tabel 1
Bosmuis	x		Tabel 1
Bruine rat	x		
Bunzing	x		Tabel 1
Dwergmuis	x		Tabel 1
Dwergspitsmuis	x		Tabel 1
Haas	x		Tabel 1
Hermelijn	x	GE	Tabel 1
Huismuis	x		
Mol	x		Tabel 1
Muskusrat	x		
Wezel	x	GE	Tabel 1
Woelrat	x		Tabel 1

x = vangst of vondst

= braakbalvondst

Bijlage 2. Broedvogels in het uurhok 38-22 in en rond het plangebied (atlas)

Nederlandse naam	Waarneming	Rode lijst	Beschermingsregime
Aalscholver	z		Vogels
Blauwborst	z		Vogels
Blauwe Reiger	z		Vogels
Boerenwaluw	w/z	GE	Vogels
Boomkruiper	w/z		Vogels
Boomvalk	z	KW	Vogels
Bosrietzanger	w/z		Vogels
Bosuil	z		Vogels
Braamsluiper	w/z		Vogels
Bruine Kiekendief	z		Vogels
Buizerd	z		Vogels
Ekster	w/z		Vogels
Fazant	w/z		Vogels
Fitis	w/z		Vogels
Fuut	z		Vogels
Gaai	w/z		Vogels
Gierzwaluw	z		Vogels
Grasmus	w/z		Vogels
Graspieper	w/z	GE	Vogels
Grauwe Gans	z		Vogels
Grauwe Vliegenvanger	w/z	GE	Vogels
Groene Specht	w	KW	Vogels
Groenling	w/z		Vogels
Grote Bonte Specht	w/z		Vogels
Grote Canadese gans	z		Vogels
Grutto	z	GE	Vogels
Havik	z		Vogels
Heggenmus	w/z		Vogels
Holenduif	w/z		Vogels
Houtduif	w/z		Vogels

Nederlandse naam	Waarneming	Rode lijst	Beschermingsregime
Huismus	w/z	GE	Vogels
Huiswaluw	z	GE	Vogels
Kauw	w/z		Vogels
Kievit	w/z		Vogels
Kleine Karekiet	w/z		Vogels
Kleine Plevier	z		Vogels
Kleine Zilverreiger	z	GE	Vogels
Kneu	w/z	GE	Vogels
Knobbelzwaan	z		Vogels
Koekoek	w/z	KW	Vogels
Koolmees	w/z		Vogels
Krakeend	z		Vogels
Kuifeend	z		Vogels
Kwartel	w		Vogels
Kwartelkoning	z	KW	Vogels
Matkop	w/z	GE	Vogels
Meerkoet	w/z		Vogels
Merel	w/z		Vogels
Nachtegaal	w	KW	Vogels
Nijlgans	z		
Ooievaar	z		Vogels
Pimpelmees	w/z		Vogels
Porseleinhoen	w	KW	Vogels
Putter	z		Vogels
Ransuil	z	KW	Vogels
Rietgors	w/z		Vogels
Rietzanger	z		Vogels
Ringmus	w/z	GE	Vogels
Roerdomp	w	BE	Vogels
Roodborst	w/z		Vogels
Rosse Stekelstaart	w		
Scholekster	w/z		Vogels
Slobeend	z	KW	Vogels
Smient	z		Vogels
Snor	z	KW	Vogels
Soepeend	w/z		
Sperwer	z		Vogels
Spotvogel	w/z	GE	Vogels
Spreeuw	w/z		Vogels
Staartmees	w/z		Vogels
Tjiftjaf	w/z		Vogels
Torenvalk	z		Vogels
Tuinfluiters	w/z		Vogels
Tureluur	z	GE	Vogels
Turkse Tortel	w/z		Vogels
Veldleeuwerik	w/z	GE	Vogels
Vink	w/z		Vogels
Visdief	z	KW	Vogels
Waterhoen	w/z		Vogels
Waterral	w		Vogels

Nederlandse naam	Waarneming	Rode lijst	Beschermingsregime
Watersnip	z	BE	Vogels
Wilde Eend	w/z		Vogels
Winterkoning	w/z		Vogels
Witte Kwikstaart	w/z		Vogels
Zanglijster	w/z		Vogels
Zomertaling	z	KW	Vogels
Zomertortel	m	KW	Vogels
Zwarte Kraai	w/z		Vogels
Zwarte Roodstaart	w/z		Vogels
Zwarte Stern	z	BE	Vogels
Zwartkop	w/z		Vogels

m = mogelijk

w = waarschijnlijk

z = zeker

Bijlage 3. Vlinders in het uurhok 38-22 in en rond het plangebied (waarnemingenverslag)

Nederlandse naam	Waarneming		Rode lijst	Beschermingsregime
	1999-2001	2002-2006		
Argusvlinder		x		
Atalanta	x	x		
Boomblauwtje	x	x		
Citroenvlinder	x	x		
Dagpauwoog	x	x		
Distelvlinder	x	x		
Gehakkelde aurelia		x		
Groot koolwitje	x	x		
Hooibeestje		x		
Icarusblauwtje		x		
Klein geaderd witje	x	x		
Klein koolwitje	x	x		
Kleine vos	x	x		
Kleine vuurvlinder		x		
Koninginnenpage		x		
Landkaartje		x		
Oranje luzernevlinder		x		
Rouwmantel	x	x	VN	Tabel 3 (bijlage 1)

Bijlage 4. Libellen in het uurhok 38-22 in en rond het plangebied (waarnemingenverslag)

Nederlandse naam	Waarneming		Rode lijst	Beschermingsregime
	1999-2001	2002-2006		
Blauwe glazenmaker	x	x		
Bloedrode heidelibel	x	x		
Bruine glazenmaker	x	x		
Bruinrode heidelibel	x	x		
Geelvlakheidelibel	x			
Gewone oeverlibel	x	x		

Nederlandse naam	Waarneming		Rode lijst	Beschermingsregime
Gewone pantserjuffer	x			
Glassnijder	x	x	KW	
Groene glazenmaker	x	x	BE	Tabel 3 (bijlage IV)
Grote keizerlibel		x		
Grote roodoogjuffer	x	x		
Houtpantserjuffer	x	x		
Kleine roodoogjuffer	x	x		
Lantaarntje	x	x		
Paardenbijter	x	x		
Platbuik	x	x		
Steenrode heidelibel	x	x		
Variabele waterjuffer	x	x		
Viervlek	x	x		
Vroege glazenmaker	x	x	KW	
Vuurjuffer	x			
Watersnuffel		x		
Weidebeekjuffer		x		

Bijlage 5. Codes Rode lijst

BE	Bedreigd
EB	Ernstig Bedreigd
GE	Gevoelig
KW	Kwetsbaar
OG	Onvoldoende Gegevens
NB	Niet Beschouwd, standaardlijstsoort
TNB	Thans Niet Bedreigd
UW	Uitgestorven (wereldschaal)
UWW	In het Wild uitgestorven (wereldschaal)
VN	Verdwenen uit Nederland
VN*	Verdwenen uit Nederland voor 1900
VNW	In het wild verdwenen (Nederland)

Bijlage 6. Uitleg beschermingsregime

Soorten in tabel 1

Dit betreft de soorten die in de AMvB 2004 ex artikel 75 van de Flora- en faunawet worden omschreven als 'Algemene soorten'. Ze zijn in Nederland zo algemeen voorkomend dat wordt aangenomen dat ruimtelijke ontwikkelingen de gunstige staat van instandhouding van deze soorten niet negatief beïnvloeden. Voor deze 'Algemene soorten' geldt een vrijstelling voor de artikelen 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld.

Soorten in tabel 2

Dit betreft de soorten die in de AMvB 2004 ex artikel 75 van de Flora- en faunawet worden omschreven als 'Overige soorten'. Voor deze 'Overige soorten' geldt, in het kader van de Flora- en faunawet, een vrijstelling mits wordt gewerkt volgens een door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode. Deze gedragscode moet

door de sector of de ondernemer zelf worden opgesteld en ingediend voor goedkeuring (zie hierna). Zolang geen gedragscode is opgesteld, moet voor verstoring van de soorten ontheffing worden aangevraagd. Een ontheffing zal worden verleend als:

- er geen benutting of economisch gewin plaatsvindt;
- zorgvuldig wordt gehandeld.

Dit houdt in elk geval in dat de werkzaamheden geen wezenlijke invloed hebben op de soort. Er mag geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Verder moet voorafgaand aan de werkzaamheden in redelijkheid alles worden verricht of gelaten om te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken dat dieren worden gedood of verwond en verblijfplaatsen worden beschadigd. Hierdoor ligt het voor de hand dat in ieder geval buiten het broedseizoen zal moeten worden gewerkt.

Soorten in tabel 3

Dit betreft de soorten die worden genoemd in bijlage 1 van de AMvB 2004 ex artikel 75 van de Flora- en faunawet of in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Ontheffing voor deze soorten wordt alleen verleend onder strikte voorwaarden. Voor verstoring van deze soorten kan slechts ontheffing worden verleend als aan de volgende drie voorwaarden wordt voldaan:

- als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- als er geen alternatief is voor de werkzaamheden;
- als sprake is van een specifiek in de wet of de AMvB genoemde omstandigheid, bijvoorbeeld de bedreiging van de volksgezondheid of de openbare veiligheid, bestendig gebruik en uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Gedragscodes voor soortenbescherming

Een gedragscode wordt noodzakelijk om van bepaalde vrijstellingen te kunnen gebruikmaken. De code moet door een sector of ondernemer worden opgesteld en worden goedgekeurd door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een gedragscode maakt op systematische wijze duidelijk hoe aan de voorwaarden van de vrijstelling kan worden voldaan. Belangrijke elementen hierbij zijn de begrippen 'zorgvuldig handelen' en 'al het redelijke doen' om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Daarbij moet:

- een inventarisatie worden verricht naar beschermde soorten in het plangebied (door een deskundige);
- een plan van aanpak worden opgesteld voor het voorkomen van verstoring van de beschermde soorten;
- tevens een plan van aanpak worden opgesteld om verblijfplaatsen die voor langere periode worden gebruikt, te beschermen;
- bijzondere aandacht worden besteed aan soorten van de Rode lijst, bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bijlage 1 van de Vogelrichtlijn;

en tot slot:

- mogen geen werkzaamheden worden uitgevoerd die in strijd zijn met de verbodsbepalingen in de voor soorten meest kwetsbare periode.

Vogels

Alle vogelsoorten (uitgezonderd exoten) zijn beschermd. Bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van een ruimtelijke inrichting geldt vrijstelling van de verboden als wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode.

Als er geen gedragscode is, moet worden nagegaan of verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden. In dergelijk geval is het mogelijk ontheffing aan te vragen. Men kan ook buiten het broedseizoen werken of starten voor het broedseizoen en de werkzaamheden continu laten voortduren waardoor geen verbodsbepalingen worden overtreden. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voor de meeste vogels geldt dat het broedseizoen van ongeveer 15 maart tot 15 juli duurt.

Bijlage 7. Rapportage vleermuizenonderzoek Stevensstraat te Moordrecht

1. Aanleiding

Doel

Er bestaan plannen om in de Stevensstraat te Moordrecht woonhuizen te slopen en nieuwbouw te realiseren. In het Advies Natuurwaarden Stevensstraat-Oost te Moordrecht (2009) zijn een beschrijving van het plangebied en afbeeldingen van de locatie opgenomen.

In het kader van de Flora- en faunawet is het noodzakelijk om in aanvulling op het vooronderzoek (Advies Natuurwaarden Stevensstraat-Oost te Moordrecht) te achterhalen welke soorten vleermuizen in het plangebied voorkomen, vast te stellen hoe ze gebruikmaken van het gebied en eventuele verblijfplaatsen aan te wijzen. Tevens dient te worden vastgesteld of de ontwikkelingen mogelijk negatieve effecten zullen hebben op aanwezige soorten. Alle vleermuissoorten zijn streng beschermd en staan in tabel 3 van de Flora- en faunawet en in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor vernietiging van vaste verblijfplaatsen moet een ontheffing worden aangevraagd.

Dit rapport beschrijft de resultaten en conclusies van het nader onderzoek naar vleermuizen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van april 2009 tot en met september 2009 en is uitgevoerd volgens het protocol voor vleermuizeninventarisaties dat onder meer door het Netwerk Groene Bureaus is opgesteld³.

Alle vleermuizen in Nederland zijn streng beschermde soorten (tabel 3) en wettelijk beschermd in hun voortbestaan. Een ruimtelijk plan mag daarom niet worden vastgesteld wanneer de verboden van artikelen 9 tot en met 11 worden overtreden, tenzij er een ministeriële ontheffing kan worden verleend. Voor deze soorten geldt in principe geen vrijstelling. Voor versterking van deze soorten en van vogels kan slechts onder bepaalde voorwaarden ontheffing worden verleend. De algemene beleidslijn hierbij is dat de ingrepen zodanig moeten worden gemitigeerd en gecompenseerd dat er geen effecten zijn te verwachten op het goede voortbestaan van de soort op de locatie van de ingreep. Om het effect van de ontwikkeling op vleermuizenpopulaties af te wegen, moet ten minste worden vastgesteld:

- of vleermuizen in het plangebied voorkomen;
- of vleermuizen een verblijfplaats hebben in het plangebied;
- om welke soort of soorten het gaat;
- voor welke aantallen het plangebied van belang is;

³ GaN, NGB en Zoogdiervereniging, 2009 Vleermuisprotocol versie 2 april 2009. Gegevensautoriteit Natuur, Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging, www.gegevensautoriteitnatuur.nl, Utrecht.

- op wat voor manier gebruik van het plangebied wordt gemaakt en wat daarin essentieel is;
- of er mogelijk indicaties zijn voor geslacht of leeftijd (kolonie, kraamkolonie, solitairen).

In 2007 is op initiatief van het Netwerk Groene Bureaus een protocol ontwikkeld voor inventarisaties van vleermuizen als 'nader onderzoek' in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 of het beleidskader voor de Ecologische Hoofdstructuur. Het protocol gaat uit van de gebiedsfuncties winterverblijf, zomerverblijf, kraamverblijf, paarverblijf, vliegroute en jachtgebied. Voor het inventariseren van elk van deze zes functies is per vleermuissoort een aantal, een periode van het jaar en de minimale duur van het veldbezoek vastgelegd. Verder worden eisen gesteld aan de weersomstandigheden en de te gebruiken apparatuur.

2. Methode

Apparatuur

De bebouwing in het plangebied is geïnspecteerd op de aanwezigheid van mogelijke invliegopeningen en sporen van vleermuizen (onder andere uitwerpselen). Vervolgens is een inventarisatie uitgevoerd in de vorm van avond- en ochtendbezoeken. Tijdens deze avond- en/of ochtendbezoeken zijn vliegende en baltende vleermuizen waargenomen door de ultrasone geluiden die zij maken, hoorbaar te maken met batdetectors (Pettersson D240X). Er zijn opnamen gemaakt van de vleermuizengeluiden met digitale opnameapparatuur (Creative Zen V en Edirol). Om met zekerheid vast te stellen welke soorten zijn waargenomen, zijn deze opnames op de computer geanalyseerd. Tijdens de bezoeken is de aandacht gelijkmatig over het plangebied verdeeld en is geluisterd of vleermuizen van het plangebied gebruikmaken als verblijfplaats, jachtgebied of vliegroute. De avond- en ochtendbezoeken vonden plaats van april tot en met september 2009.

3. Resultaten

Inspectie gebouw

Het plangebied is op 28 april 2009 bezocht door mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab, mevrouw ing. M. Oudshoorn en de heer drs. R.G. Meijer in het kader van het natuurwaardenonderzoek. Tijdens dit bezoek zijn de gebouwen en bomen geïnspecteerd op de aanwezigheid van mogelijke invliegopeningen en sporen (onder andere uitwerpselen) van vleermuizen. Op verschillende plekken van de te slopen woningen zijn mogelijke invliegopeningen waargenomen. Het betreft hier onder andere open stootvoegen en openingen tussen stenen. De bomen in het plangebied bieden geen geschikte verblijfplaats voor vleermuizen (zie ook Advies Natuurwaarden Stevensstraat-Oost te Moordrecht).

Avondbezoeken

28 april 2009

Op 28 april 2009 is het plangebied tussen 20.45 uur en 23.05 uur bezocht door mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab, mevrouw ing. M. Oudshoorn en de heer drs. R.G. Meijer. De zon ging om 21.00 uur onder. Het was een zwaarbewolkte avond. De temperatuur daalde van 10 °C naar 8 °C. Er stond een zwakke zuid-oostelijke wind. Dit zijn geschikte omstandigheden voor vleermuizen.

Tijdens dit avondbezoek zijn drie soorten vleermuizen in en rond het plangebied waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). De eerste vleermuis is om 21.35 uur (35 minuten na zonsondergang) waargenomen. Het betrof een exemplaar van gewone dwergvleermuis. Gedurende de hele avond is deze soort meerdere malen (naar schatting betroffen het in totaal drie exemplaren) foeragerend boven tuinen waargenomen. Om 21.38 uur is de eerste sociale roep door deze soort waargenomen. De sociale roep is tot 23.00 uur met regelmaat gehoord bij het pand Schaepmanstraat 2/4. Het is niet duidelijk of één of meerdere exemplaren deze sociale roep lieten horen. Laatvlieger is voor het eerst om 20.27 uur waargenomen (45 minuten na zonsondergang). Tot 22.13 uur is deze soort tweemaal aan de zuidzijde (boven de achtertuinen) van het plangebied gehoord.

3 juni 2009

Op 3 juni 2009 is het plangebied tussen 21.45 en 24.00 bezocht door mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab en de heer ing. D.J. Venema. De zon ging om 21.54 uur onder. Het was een zwaarbewolkte avond met een matige noordenwind. De temperatuur daalde van 12 °C naar 10 °C. Dit zijn voor vleermuizen geschikte omstandigheden.

Tijdens dit avondbezoek is enkel de soort gewone dwergvleermuis waargenomen (eerste waarneming 40 minuten na zonsondergang). Er vloog wederom een gewone dwergvleermuis die de sociale roep liet horen rond het pand Schaepmanstraat 2/4 (22.37 uur tot 23.13 uur). Net buiten het plangebied in het westen is om 23.05 uur eenmalig een gewone dwergvleermuis waargenomen die de sociale roep liet horen. Het betrof hier mogelijk hetzelfde exemplaar als het exemplaar rond het pand Schaepmanstraat 2/4. Er vlogen boven de tuinen in het westelijk deel van de Stevensstraat enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen in het plangebied.

30 juni 2009

Op 30 juni 2009 is het plangebied tussen 03.30 uur en 05.00 uur bezocht door mevrouw drs. R.M. Veeneklaas en mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab. De zon kwam om 05.25 uur op. Het was een licht bewolkte ochtend en de temperatuur was 14 °C. Er stond een zwakke noordelijke wind. Dit zijn voor vleermuizen geschikte weersomstandigheden. Deze ochtend zijn de volgende drie soorten waargenomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. De eerste gewone dwergvleermuis werd om 03.56 uur gehoord (89

minuten voor zonsopkomst) achter het pand Schaepmanstraat 2/4, de laatste om 04.35 uur. In totaal zijn gedurende de avond twee à drie exemplaren van gewone dwergvleermuis foeragerend en overvliegend waargenomen, verspreid over het plangebied. Laatvlieger is éénmaal foeragerend waargenomen, om 03.56 uur. Twee exemplaren van ruige dwergvleermuis zijn eenmalig overvliegend waargenomen net buiten het plangebied, achter de woningen Stevensstraat 26/28. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen tijdens het ochtendbezoek. Ook is de sociale roep niet gehoord.

17 augustus 2009

Op 17 augustus 2009 is het plangebied tussen 20.45 uur en 22.35 uur bezocht door mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab en de heer ing. H. Vlemmix. De zon ging om 21.01 uur onder. Het was een halfbewolkte avond met een zwakke westzuidwestenwind. De temperatuur daalde van 20 °C naar 18 °C. Dit zijn voor vleermuizen geschikte weersomstandigheden. Er zijn deze avond drie soorten vleermuizen waargenomen, te weten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. De eerste gewone dwergvleermuis werd om 21.24 uur gehoord (23 minuten na zonsondergang) in de buurt van het pand Stevensstraat 39. Boven de tuinen naast de panden van Stevensstraat 33 en 34 foerageerden ten minste drie exemplaren van gewone dwergvleermuis. Ook is daar om 21.31 uur (30 minuten na zonsondergang) het eerste overvliegende exemplaar van ruige dwergvleermuis waargenomen. Rond het pand Schaepmanstraat 2/4 werd van 21.50 uur tot 22.33 uur regelmatig een gewone dwergvleermuis die de sociale roep liet horen, waargenomen. Een verblijfplaats is deze avond niet vastgesteld. Bij de Stevensstraat 25 werd om 22.25 uur een gewone dwergvleermuis die de sociale roep liet horen, waargenomen. Mogelijk gaat het om hetzelfde exemplaar als het exemplaar bij het pand Schaepmanstraat 2/4. Laatvlieger is om 21.36 uur en 21.38 uur overvliegend waargenomen.

8 september 2009

Op 8 september 2009 is het plangebied tussen 20.00 uur en 22.20 uur bezocht door mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab en mevrouw ing. M. Oudshoorn. De zon ging om 20.12 uur onder. Het was een lichtbewolkte avond met een zwakke zuidenwind. De temperatuur daalde van 20 °C naar 12 °C. Dit zijn voor vleermuizen geschikte weersomstandigheden. Er zijn deze avond vier soorten vleermuizen waargenomen, te weten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*). De eerste gewone dwergvleermuis werd om 20.40 uur (28 minuten na zonsondergang) waargenomen, nabij het pand Schaepmanstraat 2/4. Om 20.45 uur zijn twee exemplaren van gewone dwergvleermuis foeragerend waargenomen rond de panden Schaepmanstraat 2/4 en 3/5/7. Gedurende een groot deel van de avond (21.00 uur tot 22.15 uur) is rond het pand Schaepmanstraat 2/4 regelmatig de sociale roep van gewone dwergvleermuis gehoord. De eerste rosse vleermuis is om 21.31 uur overvliegend waargenomen. De tweede en tevens laatste waarneming van rosse vleermuis is om 21.58 uur gedaan. Ruige dwergvleermuis is éénmaal waargenomen om 21.22 uur.

4. Conclusie

Verspreid over de maanden april tot en met september 2009 is het terrein op het voorkomen van vijf gebruiksfuncties van vleermuizen geïnventariseerd.

Tijdens de avond- en ochtendbezoeken is gebleken dat met name rond het pand Schaepmanstraat 2/4 activiteit is van een gewone dwergvleermuis die de sociale roep laat horen. Tijdens geen van de bezoeken is een verblijfplaats vastgesteld. Waarschijnlijk verblijft deze vleermuis op enige afstand van het plangebied. De tuinen van met name de woningen aan de oostzijde van het plangebied doen dienst als foerageergebied voor voornamelijk gewone dwergvleermuis. De soorten ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis zijn slechts enkele keren waargenomen, meestal overvliegend. Van een vliegroute is in het plangebied geen sprake.

Wettelijke verplichtingen

Er zijn geen aanwijzingen dat binnen het plangebied wettelijk beschermde vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Tijdens de werkzaamheden zal het plangebied minder geschikt zijn als foerageergebied. Na de bouw van woningen en inrichting van de tuinen kan het plangebied weer dienen als geschikt foerageergebied voor voorkomende vleermuissoorten.

Ontheffingsaanvraag sloop

Voor het slopen van de woningen in de Stevensstraat-Oost hoeft geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet voor het vernietigen van een vaste verblijfplaats van een streng beschermde soort te worden aangevraagd.

Aanbevelingen

Door rekening te houden met het medegebruik van de geplande bebouwing door vleermuizen, kan de aanwezigheid van vleermuizen worden bevorderd. Het gaat hierbij om de integratie van voor vleermuizen geschikte restruimten, dakpannen en spouwstenen in de nieuwbouw. Hiermee worden vaste verblijfplaatsen gecreëerd voor gebouwbewoners als gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Door de te realiseren tuinen in te richten met inlandse katjes-, bloem- en besdragende soorten bomen en struikbeplantingen, kan het terrein worden verbeterd als jachtgebied voor vleermuizen.

Assen, 23 november 2009

Colofon

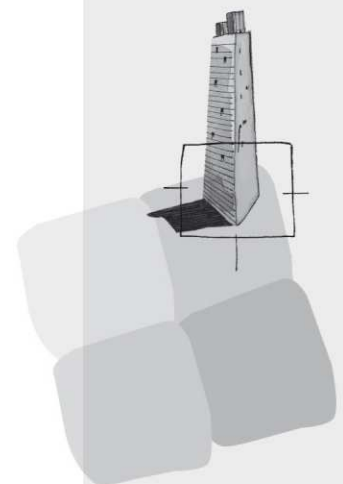
Opdrachtgever
Woningstichting Moordrecht

Rapport
Mevrouw drs. A.A. Meijer-Schwab
BügelHajema Adviseurs

Fotografie
BügelHajema Adviseurs

Projectleiding
De heer ir. U.H. Yntema
BügelHajema Adviseurs

Projectnummer
154.00.02.43.00

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordering en Milieu BNSP
Vaart nz 48-50
Postbus 274
9400 AG Assen
T 0592 316 206
F 0592 314 035
E assen@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort